

George CORNILĂ

Hasdeu

Duhuri

POLIROM
2023

Seria „Biografii romanțate“ este coordonată de Adrian Botez.

© 2023 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: ilustrație de Radu Răileanu

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700505

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1,

et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

CORNILĂ, GEORGE

Hasdeu: duhuri / George Cornilă. – Iași: Polirom, 2022

Conține bibliografie

ISBN 978-973-46-9285-9

821.135.1.09

Printed in ROMANIA

În cele din urmă, unul dintre camarazii mei în tranșeele amorului a fost descoperit și alungat, așa că, în spiritul solidarității, de parcă eram eroii unui roman de Dumas, am plecat toți. Bine, eu mai rămăsesem și fără bani și nici nu mai aveam de la cine să împrumut, căci doamna se arăta darnică în ceea ce privea desfătările, însă nu ne îngăduia să întârziem o zi cu chiria. Ne-am împrăștiat așadar care încotro, iar eu am ajuns în casa spițeresei Benedeck. Aveam mare trecere la văduve, se părea, căci în scurt timp n-am mai fost doar un simplu chiriaș.

Din vremea aceea mi s-a tras și cea mai durabilă dintre poreclele mele: Spițerul. Doamna Benedeck însă mă cocolea prea mult, iar dacă se întâmpla să mă îmbolnăvesc, fie și o banală răceală, nu-mi mai dădea voie nici să mă dau jos din pat și mă doftoricea cu tot soiul de poțiuni, unsori și prafuri. Peste toate, devenise geloasă pe fetele mult mai tinere decât ea în compania cărora îmi petreceam uneori serile. Din nou, a trebuit să plec.

M-am aciuat la un lipovean pe nume Stepanov, un bărbat între două vârste, însă chipeș, care avusesse o nevastă cât se poate de urâtă. Ce să-i faci? *Les extrêmes se touchent*. Pe cât de lipsită de nuri fusese răposata lui soață, pe atât de frumoasă era slujnica lui, Eufrosina. Întrucât soarta nu-i dreaptă, aceasta nu-i împărtășea simțămintele. Nu, ei i-am căzut cu tronc tocmai eu, deși eram mai urât decât stăpânul ei, chiar dacă mult mai tânăr. Inevitabilul s-a produs. Într-o seară ne-a prins îmbrățișați. M-a poftit să plec de îndată, chiar fără să-i plătesc ultima

lună, căci nu mai aveam nicio o lețcaie, iar dânsul n-a mai vrut să mă țină până făceam rost de bani. Așa că tot m-am ales cu ceva.

Devenisem cunoscut ca un cal breaz, așa că am început să dau nume false. La ușa cucoanei Anika m-am înfățișat știind prea bine acest lucru, prin urmare, m-am prezentat slujnicei drept Teopomp Perepetuevici, student la Medicină. Era o clădire întinsă, cu nenumărate încăperi legate între ele prin coridoare înguste și întunecoase. La parter se găseau un atelier de modă, o băcănie și cabinetul unui veterinar cu studii la Lyon și specializat în câinii de rasă ai doamnelor din *haute monde*, pudelii și mopșii a căror viață o invidiam. Să recunosc totuși, nici eu n-o duceam rău acolo. Pentru patruzeci de ruble pe lună aveam la dispoziție un apartament spațios și primeam două mese copioase pe zi, savurate în cea mai plăcută companie.

Cucoana Anika, o rusoaică suplă și cu cosițe aurii, fusese actoriță. Avea o purtare aleasă, eleganță în gesturi și acel farmec adânc pe care-l au doar cele care țin închise într-însele miriade de personaje cu tot cu tainele lor. Părăsise scena doar pentru a-i lăsa locul fiicei ei, Marița sau mademoiselle Marie, cum ea însăși se prezenta, copia fidelă a maică-sii în anii tinereții, încă necoaptă și astfel cu atât mai seducătoare.

Doar ce debutase, în aplauzele frenetice ale iubitorilor de teatru, dar mai ales de frumos. Avea deja nenumărați admiratori și mulți domni cu stare se arătaseră dispuși să-i ofere protecția lor. Oricât de

mare era tentația, mi-am spus că mă găseam într-un loc bun, unde ar fi fost înțelept să rămân cât mai mult. Mă săturasem să fiu mereu între două case. Aproape că nu mai rămăsese zonă a Harkovului în care să nu fi locuit. Drept urmare, am decis să fiu cât se poate de distant. Am răspuns cu o politețe rece tuturor amabilităților și, când am fost întrebat ce părere aveam despre talentul debutantei – era limpede că fosta actoriță trăia prin tânărul vlăstar fiorii vieții pe care o lăsase în urmă, îmi închipui că nu fără regret –, am spus că fata juca cu prea mult foc. Se străduia prea mult, iar asta nu putea decât să îndepărteze un spectator rafinat.

Pe zi ce trecea, cu cât mă arătam mai neinteresat, cu atât mai mult sporea atenția pe care o primeam. Cucoana Anika îmi aducea în odaie piroști sau chisel, despre care ținea morțiș să-mi spună că fuseseră preparate chiar de dânsa, iar uneori, la cină, mă pișca de genunchi pe sub masă, după ce făcea vreo glumă mai fără perdea. După atâția ani în care se obișnuise cu adulația publicului, cred că voia să-și dovedească sieși că încă putea fi cuceritoare.

Duduca Marița, care abia gusta dulceața adorației, nu s-a lăsat mai prejos. Mă chema când își repeta replicile și îmi cerea să intru în rolul junelui-prim. Nu se mai sfia nici să-și schimbe ținutele de față cu mine. Am învățat atunci că femeile nu suportă să nu fieenerate și că sunt întotdeauna atrase de extreme. Contradicțiile își găseau ecoul în mine, căci eu însumi preaslăveam frigul șezând în fața sobei și peroram cu fierbințeala focului în mijlocul

nămeților înghețați. Pentru a avea succes cu *le beau sexe*, trebuia să fiu întotdeauna „prea“. În bunătate și în răutate, în vorbe și în fapte, în aprinderi și în răceală, *de omnibus rebus et quibusdam aliis*.

Încă de pe atunci eram slab în fața ispitelor, așa aveam să fiu întreaga viață. *Frailty, thy name is man*. Am început să le răspund și uneia, și alteia, făcându-le mici concesii, complimente, daruri, încercând să deprind meșteșugul de a mă strecura prin două câmpuri care se întrepătrundeau, prin două lumi comunicante. Ar fi fost greu de continuat la nesfârșit, chiar și pentru unii mai inveterați decât mine. Până la urmă, totul s-a aflat, cucoana a izbucnit în istericale și, de față cu toți care au sărit, crezând că e în primejdie, slujnica, băcănița, veterinarul, cele două modiste, m-a acuzat de nerușinare – pe bună dreptate – și mi-a strigat că nu eram în toate mințile.

— Învățații sunt totdeauna nebuni, i-am rânjit, după care m-am dus să-mi strâng lucrurile.

Îmi plăcea uneori să chem o birjă sau o sanie, să-i cer vizitiului să mă ducă până la Bariera Șchiopului, pe unde intrasem prima dată în oraș, și de acolo să mă plimb pe toate străzile pe care am trăit, să trec prin fața fiecărei case, să rememorez întreaga bucurie și întreaga durere, viața și moartea.

„Trăiesc cam repede“, îmi spuneam, temător, poate, că aveam să mă consum prea iute, ca o lumânare. Preaplinul unei existențe tragicomice, insomniile de amarez, măștile din ce în ce mai elaborate, toate câte erau date unui om să trăiască de-a lungul unei

vieți, îngrămădite în câțiva ani, tocmai aceia fragezi, care încă ar mai fi îngăduit puțină copilărie. Mă grăbeam, întotdeauna mă grăbisem, simțeam mereu că rămăsesem în urmă, că trebuia să iuțesc pasul. Timpul trecea în viteză și eu aveam atât de multe de făcut. Credeam atunci că pot să le duc pe toate, că desfrâul nu se bătea cap în cap cu savantlâcul și poate că așa și era, căci tinerețea le împăca pe toate. *Gaudeamus igitur, iuvenes dum sumus.*

Universitatea îmi îngăduia să stau departe de front, însă nici pe la cursuri nu treceam prea des. Cum cineva trebuia să poarte vina și cum acesta nu puteam fi eu, responsabili pentru starea de fapt erau dascălii. Ca întotdeauna. *Par exemple*, la orele nouă ale dimineții aveam cursul de drept penal. Profesorul, doctor de legi adus de la München, doar cu câțiva ani mai mare decât noi, ne traducea, cuvânt cu cuvânt, poticnindu-se și bâlbâindu-se, după un teanc de foi pe care avea scrise prelegerile dascălilor săi germani, asta în timp ce-și ținea nasul sus, ca să nu-i cadă ochelarii.

Nu era singurul care nu putea stârni câtuși de puțin interesul studenților, dintre care mulți oricum erau dezinteresați și obraznici din fire. O bună parte din corpul profesoral era alcătuit din pedagogi pedanți, niște automatonii ca cel al baronului von Kempelen. Nici nu avea cum să fie altfel cât timp decan era cineva precum generalul Kokoșkin, ins certat cu învățătura, care le impusese studenților ținuta militară obligatorie. Mă luam în gură cu dânșii, căci contrazicerea îmi curgea prin vine, îi sfidam cu orice

ocazie, sporindu-mi prestigiul printre cei de-un leat cu mine.

Fusesem binecuvântat cu o memorie fabuloasă și, oricât de puțin timp petreceam studiind, ajungeam să știu cursurile pe de rost. Ca-n basme, învățam într-o zi cât alții în zece. Cunoștințele mi se înmulțeau fără efort, inteligența mi se ascuțea, ingeniozitatea îmi sporea. De multe ori nu mi se părea nimic nou în ceea ce citeam, aveam impresia că mai avusesem în față cândva aceleași rânduri, poate pentru că precursorii mei le știuseră, iar eu eram doar o extensiune a lor. Îmi era ușor să trec examenele și găseam o plăcere aparte în a-l lua peste picior tocmai pe profesorul care-mi dăduse cea mai mare notă. Totuși, ei au fost cei care mi-au sărit în ajutor când, urzind o răzvrătire împotriva rectorului Katakazi, un cațanon de cea mai joasă speță, m-am găsit în pragul exmatriculării.

Cred că dintre toate universitățile prin care a trecut, ca student sau audient, tata a apreciat cel mai mult Universitatea din Harkov, desigur, nu datorită dascălilor, ci a efervescenței noilor idei, contra clasicismului perimat și oricum neînțeleș cum se cuvine. A fost studios nu doar în ale dreptului, interesându-se de toate câte îl preocupau, istoria și filosofia, etnografia și lingvistica. Nimeni nu-i putea contesta capacitățile intelectuale, dar și el s-a lovit de obtuzitatea celor din jur. Când a redactat un studiu despre spiritul legislației imperiale, cenzura i-a cerut să modifice mai multe capitole, iar tata a refuzat, prin